

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Лаврентьєвої Олени Олександрівни про дисертацію Кайтановської Ольги
Миколаївни на тему «Формування професійної компетентності операторів
поштового зв'язку в професійних коледжах», що подана до захисту на
здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань
01 Освіта / Педагогіка, спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки**

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки. Актуальність теми дослідження Кайтановської О.М. зумовлена сучасними викликами і трансформаціями, а також потребою у зміцненні стратегічно важливих сфер життєдіяльності суспільства. В умовах воєнного стану, масштабної міграції населення, необхідності забезпечення безперервної комунікації та логістики як усередині країни, так і на міжнародному рівні, значно зростає роль операторів поштового зв'язку як ключових виконавців у системі надання інформаційних послуг. У складних обставинах сьогодення саме ці фахівці забезпечують стабільне функціонування поштової інфраструктури, гарантуючи доступність важливих сервісів для громадян і бізнесу.

Ці фактори посилюються трансформацією самого ринку поштового зв'язку України, що створює додаткові виклики для системи професійної освіти. Якщо раніше цей ринок був фактично монополізований національним оператором — Українським державним підприємством поштового зв'язку «Укрпошта», що здійснює надання універсальних послуг, то сьогодні у сфері працюють понад 300 ліцензованих суб'єктів господарювання. Водночас, попри зростаючу потребу підприємств АТ «Укрпошта» у професійно підготовлених операторах поштового зв'язку, залишається недостатньо розробленою методична база, що має забезпечувати якісну підготовку фахівців до роботи в умовах сучасного конкурентного ринку. Відсутність єдиних підходів і стандартів підготовки таких працівників ще більше загострює цю проблему, оскільки підготовка кадрів відбувається у різних форматах і за різними програмами.

У цьому контексті професійна підготовка майбутніх фахівців набуває особливої ваги, оскільки від рівня сформованості їхньої професійної компетентності залежить якість і швидкість обслуговування, адаптивність до змін ринку праці, впровадження цифрових сервісів та ефективна взаємодія з клієнтами. Особливу актуальність має підготовка операторів у професійних коледжах, що забезпечують практико-орієнтоване навчання та готують кадри для оперативного включення у виробничі процеси. Саме тому рецензоване дослідження є на часі, відповідає нагальним потребам розвитку професійної освіти України у зазначеній сфері та спрямоване на подолання суперечності між

запитами практики і станом науково-методичного забезпечення підготовки операторів поштового зв'язку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Актуальність і востребованість дисертаційної праці Кайтановської О.М. підтверджується фактом того, що дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри професійної і вищої освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» у межах наукової теми «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» та Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України у частині наукової теми відділу теорії і практики педагогічної освіти «Теорія і практика підготовки майбутнього викладача закладу вищої педагогічної освіти до професійної діяльності в умовах цифровізації суспільства».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Цілісно оцінюючи роботу Кайтановської О.М., акцентуємо, що дисертанткою переконливо, аргументовано, послідовно й доказово здійснено теоретичний аналіз проблеми та запропоновано новий оригінальний підхід до розв'язання наукового завдання, яке полягає у теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах.

Ретельне опрацювання джерельної бази, актуальних нормативно-правових документів щодо реформування сфери послуг, зокрема послуг зв'язку, вітчизняних і зарубіжних підходів, проєктів та ініціатив із вдосконалення діяльності професійних коледжів, а також ґрунтовне вивчення сучасного стану професійної підготовки операторів поштового зв'язку, аналіз змісту й сутності їхньої професійної компетентності та її виняткової ролі в інноваційній професійній діяльності дали змогу дисертантці виявити низку суперечностей і комплекс об'єктивних труднощів, притаманних системі професійної підготовки. Це, зі свого боку, дозволило обґрунтувати необхідність спрямування наукових зусиль на подолання наявних недоліків, визначити перспективні підходи та педагогічні умови, розробити методику формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку та впровадити її у практику професійної підготовки на базі коледжів.

Загалом слід відзначити, що дисертаційне дослідження виконане на високому науковому рівні; зміст роботи засвідчує глибоке опанування Кайтановською О.М. теорією досліджуваної проблеми, методологією наукового пошуку та організацією педагогічного експерименту. Аналіз тексту дисертації, анотації до неї та публікацій дисертантки підтверджує високий рівень

обґрунтованості сформульованих у роботі наукових положень, висновків і рекомендацій. Отримані результати емпіричного дослідження забезпечують наукову новизну й вірогідність отриманих даних і сформульованих висновків. Не викликає сумніву чітка структура дисертації, кожна частина якої логічно спрямована на досягнення поставленої мети. Варто також наголосити на збалансованості змісту за розділами й підрозділами, а також на лаконічності висновків і узагальнень дисертаційної праці.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів

Вивчення джерельної бази дисертації Кайтановської О.М. (184 найменувань актуальних і сучасних наукових праць і нормативно-правових актів стосовно змісту, проблем і тенденцій підготовки фахівців, зокрема сфери послуг і поштового зв'язку, у професійних коледжах, шляхів формування їх професійної компетентності, із них 24 – іноземними мовами), дає підстави для висновків щодо ґрунтовності теоретичних основ дисертаційної праці, яка базується на аналітичному та емпіричному базисі.

Методологічна основа дисертаційного дослідження Кайтановської О.М. відзначається ґрунтовністю та цілісністю, що забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості отриманих результатів. Дисертанткою комплексно залучено низку взаємопов'язаних і взаємозумовлених наукових підходів, кожен із яких відіграє суттєву роль у розкритті проблематики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку (системний, компетентнісний, акмеологічний, інформаційний). Залучення такої широкої палітри методологічних підходів засвідчує глибоку продуманість і цілісність концептуальних засад дисертаційного дослідження та значною мірою визначає його наукову новизну й практичну значущість.

Аналіз тексту дисертації вможливив висновок про наукову обґрунтованість і достовірність отриманих авторкою результатів завдяки застосуванню комплексу методів наукового дослідження. З-поміж них, вважаємо за доцільне підкреслити теоретичні методи, зокрема аналіз наукових джерел для обґрунтування основних положень формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, наративний аналіз, аналіз за ключовими словами, контент-аналіз, структурно-семантичний і порівняльний аналіз для виокремлення змістових компонентів та структури професійної компетентності, а також дедукцію, індукцію, структурно-системний аналіз, синтез та узагальнення для формулювання концептуальних положень і висновків дослідження; емпіричні методи, зокрема праксиметричні, діагностичні, обсерваційні та експериментальні для перевірки ефективності розробленої методики у практичній площині. Особливу увагу заслуговує застосування методу експертного аналізу та глибинного інтерв'ю, що дозволили уточнити

структуру професійної компетентності операторів поштового зв'язку та визначити перелік педагогічних умов формування цього складного особистісного утворення у професійних коледжах. Варто відзначити використання візуалізаційних методів (інфографіка, табличне та графічне узагальнення) для наочного представлення структури професійної компетентності та результатів дослідження, а також статистичних методів кількісного та якісного аналізу, включно з методом парних порівнянь і критерієм Пірсона χ^2 для обробки та інтерпретації експериментальних даних.

Відзначаємо чітко сформований підхід до організації педагогічного експерименту, спрямованого на дослідно-експериментальну перевірку ефективності педагогічних умов і методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку у професійних коледжах. Достовірність отриманих емпіричних даних забезпечено, зокрема, обґрунтованою критеріальною базою дослідження (аксіологічний, когнітивний, операційний, суб'єктний критерії сформованості професійної компетентності операторів поштового зв'язку), виваженим добром учасників експерименту з чотирьох закладів професійної (професійно-технічної) освіти, що здійснюють підготовку за відповідною спеціальністю (Чернівецьке вище професійне училище радіоелектроніки, Державний професійно-технічний навчальний заклад «Херсонський професійний ліцей зв'язку та поліграфії», Хмельницький професійний ліцей електроніки, Миколаївський національний аграрний університет), репрезентативністю вибірки, а також застосуванням порівняльного аналізу результатів, отриманих у межах однієї вибірки респондентів до і після впровадження розробленої методики, що додатково підвищило надійність висновків. Суттєвого значення набуло також використання валідних методів збору і аналізу даних, поєднання кількісного та якісного підходів до обробки експериментальних результатів, а також застосування методів математичної статистики, зокрема критерію Пірсона χ^2 .

Значення для науки і практики отриманих авторкою результатів

Дисертаційне дослідження Кайтановської О.М. містить нові, раніше не захищені наукові положення, а його результати вможливають розв'язання проблем і відкривають нові перспективи у сфері професійної підготовки операторів поштового зв'язку у професійних коледжах. Дисертанткою визначено й теоретично обґрунтовано структуру і зміст професійної компетентності операторів поштового зв'язку, розроблено й апробовано методику її формування з урахуванням сучасних освітніх технологій і викликів цифровізації галузі, визначено комплекс педагогічних умов, критерії та рівні сформованості професійної компетентності, уточнено сутність ключових понять, а також ретельно обґрунтовано сутність і специфіку функціонування професійних

коледжів як закладів професійної освіти; удосконалено діагностичний інструментарій та на цій основі запропоновано шляхи модернізації професійної підготовки операторів поштового зв'язку в умовах трансформації системи професійної освіти.

Дисертація Кайтановської О.М. має вагому практичну цінність для вдосконалення професійної підготовки операторів поштового зв'язку та розвитку Стандарту цієї спеціальності. Авторкою розроблено, апробовано й впроваджено методику формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, що поєднує актуальні форми навчання (дистанційне і змішане), комплекс методів (активні: вебінари, онлайн-курси, віртуальні тренування, симуляції, вебквести, кейс-метод, електронне портфоліо, форуми, практичні завдання, онлайн-тестування; інтерактивні: робота в малих і великих групах; колективні: інформаційні, лабораторно-практичні заняття, факультативи, гуртки; індивідуальні: розроблення портфоліо, виконання проєктів, підготовка доповідей) і способів організації освітнього процесу (використання цифрових платформ і додатків, створення ментальних карт, групові обговорення завдань і результатів). Практичну цінність дослідження підсилює створене науково-методичне забезпечення, зокрема методичні рекомендації «Професійна підготовка операторів поштового зв'язку: від теорії до практики» та методика діагностики сформованості компонентів професійної компетентності операторів поштового зв'язку, що забезпечує можливість впровадження результатів дослідження в освітню практику професійних коледжів.

Науково-теоретичну й практичну цінність мають узагальнені матеріали, які розкривають особливості функціонування професійних коледжів в Україні, надають відомості щодо кількості закладів професійної (професійно-технічної) освіти державної форми власності, що функціонують в Україні станом на 2024 рік, кількості зруйнованих або пошкоджених закладів освіти під час війни, ліцензованих робітничих професій у ЗП(ПТ)О різних форм власності, порівняльної характеристики підготовки кваліфікованих робітників за професією оператор поштового зв'язку у 2020 та 2024 роках, а також актуальних компетентностей операторів поштового зв'язку в контексті цифровізації сфери послуг.

Практичне значення матеріалів дисертації підтверджується позитивними відгуками від трьох закладів професійної (професійно-технічної) освіти України, де здійснюється підготовка операторів поштового зв'язку та суміжних професій, і де були апробовані та впроваджені результати дослідження Кайтановської О.М. (Державний професійно-технічний навчальний заклад «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», Державний навчальний заклад «Тернопільський

центр професійно-технічної освіти», Київський фаховий коледж зв'язку).

Оцінка змісту дисертації, її завершеність

Структура дисертації відповідає чинним нормативним вимогам і складається з анотації українською та англійською мовами, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та 13 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 307 сторінок, із них 207 – основного тексту. Дисертацію ілюстровано 38 таблицями та 37 рисунками.

Усі структурні частини дисертації логічно й послідовно забезпечують досягнення поставленої мети та розв'язання визначених завдань.

У Вступі заслуговує на увагу ґрунтовний аналіз нормативно-правової бази та наукових напрацювань щодо професійної освіти в Україні, підготовки кваліфікованих робітників у фахових коледжах, удосконалення професійної підготовки та формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, зокрема в умовах цифровізації галузі, запровадження дуальної форми навчання, посилення практичної складової освітнього процесу, інтеграції професій, зміни статусу закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Обґрунтовано висвітлено проблеми, що створюють невизначеність у діяльності педагогічних колективів, серед яких: повільна модернізація стандартів професійної освіти, розроблення стандартів професійної підготовки, невідповідність потребам ринку праці, вимогам сталого розвитку та стратегічним цілям України. Відзначаємо виваженість переліку суперечностей, виокремлених Кайтановською О.М., належне формулювання науково-методологічного апарату дослідження, його теоретичних і методологічних засад, а також чіткість у висвітленні наукової новизни та практичної значущості роботи. Загалом, зміст цього підрозділу дозволяє скласти цілісне й повне уявлення про масштабність, глибину й спрямованість дослідження, а також про рівень його впровадження, апробації та публічної презентації результатів.

У Розділі 1 «Науково-теоретичний аналіз проблеми підготовки операторів поштового зв'язку в професійних коледжах» висвітлено теоретичні напрацювання авторки щодо поставленої наукової проблеми. Нам імponує проведений Кайтановською О.М. ґрунтовний аналіз концептуальних основ підготовки операторів поштового зв'язку у професійних коледжах, що спирається на нормативно-правову базу, результати міжнародних моніторингових досліджень, праці фахівців галузі та статистичні дані щодо функціонування системи професійної освіти України та підготовки операторів поштового зв'язку відповідно до державного Стандарту. До безсумнівних науково-теоретичних здобутків авторки належить обґрунтоване віднесення професії оператора поштового зв'язку до сфери послуг, акцент на необхідності

оновлення професійних і освітніх стандартів та розвитку відповідної освітньої інфраструктури, а також визначення значущості удосконалення організації освітнього процесу як чинника підвищення зацікавленості молоді у професії та зміцнення репутації фахівців АТ «Укрпошта». В умовах фактичної відсутності ґрунтовних наукових досліджень з підготовки операторів поштового зв'язку дисертантці вдалося виокремити спільні та відмінні риси у змісті професійної компетентності кваліфікованих працівників сфери послуг, з-поміж яких: наявність комплексу ключових компетентностей і поєднання професійних (hard skills) та «м'яких» (soft skills) компетентностей, відображених у державному Стандарті професійної (професійно-технічної) освіти за відповідною професією.

Підкреслимо також здійснений зі знанням справи аналіз змісту та структури професійної компетентності операторів поштового зв'язку, формулювання авторського визначення цього поняття, виокремлення його структури, обґрунтування критеріїв і показників, а також деталізований опис рівнів її сформованості. Вдалим науковим рішенням дисертантки стало використання експертного аналізу для визначення структури цього складного особистісно-професійного утворення.

У Розділі 2 «Теоретико-методичні основи формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах» розкрито авторське бачення процесу формування досліджуваної компетентності, що ґрунтується на сучасних реаліях функціонування професійних коледжів в Україні.

Відзначаємо ґрунтовний підхід дисертантки до визначення педагогічних умов формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку, який спирався на аналіз виявлених труднощів і суперечностей, а також на експертну оцінку запропонованих фахівцями галузі чинників, здатних подолати існуючі проблеми професійної підготовки в означеній сфері. Слід підкреслити, що обґрунтовані авторкою педагогічні умови складають цілісний комплекс формувальних засобів, спрямованих на розвиток компонентів і структури професійної компетентності операторів поштового зв'язку, забезпечуючи її позитивну динаміку завдяки запровадженню авторської методики. Водночас, на наш погляд, зміст параграфа 2.2 значною мірою уточнює матеріали п. 1.3, тому вважаємо, що робота набула б більшої логічної завершеності, якби цей параграф передував п. 2.1, тобто безпосередньому виокремленню педагогічних умов формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах. Варто наголосити, що запропонована методика формування професійної компетентності заслуговує на схвальну оцінку, оскільки демонструє системність і практичну орієнтованість авторських підходів, а також їхню відповідність актуальним викликам професійної

підготовки у зазначеній галузі.

На безсумнівно позитивну оцінку заслуговує виклад емпіричного дослідження, представлений у Розділі 3 «Експериментальна перевірка авторської методики формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах». Йдеться про системний і послідовний опис організації та проведення педагогічного експерименту, формування вибірки, формулювання основної й часткових гіпотез, визначення критеріїв, рівнів і діагностичного інструментарію для оцінювання ступеня сформованості професійної компетентності операторів поштового зв'язку, а також якісний, кількісний і статистичний аналіз отриманих емпіричних даних. Разом із тим, на нашу думку, у основному тексті дисертації недоцільно детально наводити порядок розрахунку статистичних критеріїв, зокрема докладний ручний підрахунок критерію Пірсона (χ^2), що в умовах сучасного розвитку цифрових технологій доцільніше здійснювати за допомогою відповідного програмного забезпечення. Водночас наведені в дисертації результати переконливо засвідчують ефективність запропонованих формувальних засобів.

Не можемо не відзначити змістовність і практичну цінність додатків до дисертації Кайтановської О.М. У них представлено системно розроблені діагностичні методики для визначення рівня сформованості професійної компетентності операторів поштового зв'язку за кожним із критеріїв, серед яких переважають авторські розробки. Також заслуговує на високу оцінку узагальнений фактичний матеріал, що стосується змісту, сутності, структури й особливостей функціонування професійних коледжів, напрямів і специфіки дослідження професійної компетентності операторів поштового зв'язку. Загалом, дисертація Кайтановської О.М. є логічно завершеною, самостійною науковою працею.

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження у наукових фахових виданнях

Наукові результати дисертаційного дослідження висвітлено у 20 наукових публікаціях, з-поміж яких 19 мають одноосібне авторство. Серед них: 6 статей у наукових фахових виданнях України категорії Б, 1 методичні рекомендації, а також 13 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій. Матеріали дисертації отримали належну апробацію: основні положення та результати дослідження презентовано і обговорено на науково-практичних конференціях різного рівня, серед яких 12 всеукраїнських та 2 міжнародні. Аналіз змісту, тематики та спрямованості публікацій засвідчує їхню відповідність основним положенням дисертації та її структурним складовим, зокрема висвітлення питань функціонування професійних коледжів, професійної підготовки кваліфікованих робітників,

операторів поштового зв'язку та формування їхньої професійної компетентності. Відзначимо також високу публікаційну активність та широку географію апробації результатів дослідження Кайтановської Ольги Миколаївни.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення отриманих дисертанткою результатів, вважаємо за доцільне окреслити низку *дискусійних положень і зауважень* до дисертаційної роботи, що, на нашу думку, не применшуючи її цінності, можуть стати підґрунтям для подальшого вдосконалення й розвитку наукової тематики дослідження.

1. Віддаючи належне проведеному авторкою ґрунтовному аналізу концептуальних засад та особливостей функціонування закладів професійної освіти, вважаємо, що якість дослідження зростає, якби текстовий матеріал п. 1.1 був узагальнений у вигляді таблиць чи інфографік, або табл. 1.1-1.3, у яких розкриваються кількісні показники функціонування ЗП(ПТ)О України, були перенесені у додатки, а в основному змісті подані тільки ті положення, що стосуються підготовки операторів поштового зв'язку або дотичних професій.

2. Вважаємо також, що визначення змісту професійної компетентності майбутніх операторів поштового зв'язку має відбуватися не з контент-аналізу численної кількості наукових праць, а шляхом уточнення змісту професійної діяльності операторів поштового зв'язку та її структури.

3. Виокремлюючи педагогічні умови формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку авторка аналізує дослідження науковців та ті умови, які були ними визначені з огляду на специфіку підготовки студентів у професійних коледжах, зі знанням справи проводить експертне оцінювання визначених чинників. Однак, робота справила б ще більш позитивне враження, якщо б наведені узагальнення співвідносилися з виявленими емпіричними фактами, труднощами та суперечностями, що визначилися під час констатувального експерименту.

4. У презентованій у п. 2.3 методиці формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах доцільно було б чіткіше акцентувати увагу на цілях, завданнях, етапах, а також докладніше розкрити позиціонування методики і педагогічних умов. Робота значно виграла б у плані наочності, якби методику було представлено у формі табличної або графічної моделі.

5. Акцентуючи увагу на ґрунтовності аналізу, глибині й широті охоплення проблематики професійної підготовки та професійної компетентності операторів поштового зв'язку, функціонування системи професійної освіти України тощо, зауважимо, що загалом у роботі наявний значний обсяг матеріалу, описів і узагальнень, які є лише дотичними до тематики дослідження. Водночас якість і

безсумнівна наукова та практична цінність цих даних заслуговують на окреме видання, що ми рекомендуємо у контексті подальшого розвитку заявленої проблеми.

Водночас висловлені зауваження мають переважно техніко-редакційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок. На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота Кайтановської Ольги Миколаївни на тему «Формування професійної компетентності операторів поштового зв'язку в професійних коледжах» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає п. 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 502 від 19.05.2023 р. та № 507 від 3.05.2024 р., а її авторка – Кайтановська Ольга Миколаївна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 Освіта / Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

в.о. завідувача кафедри педагогіки

Криворізького державного
педагогічного університету,

доктор педагогічних наук, професор

Олена ЛАВРЕНТЬЄВА

